

lásoknak az átsajátítása. A jelenkori „megszólított-ság” jelentéseit elemzi Nagy László *Ki viszi át a szerelmet?* című versében, majd az Ady-, illetve a József Attila-kultusz jelenségeit vizsgálja vajdasági kontextusban. A fejezet legértékesebb (és -izgalmasabb) tanulmánya is Vajdaság-értelmezés: Kosztolányi Dezső *Hajnali részegség* című költeményének átírásaival, palimpszesztjeivel, s az így létrejött átértelmezések sorával, utalásaival, összefüggéseivel, szövevényes viszonyrendszerével foglalkozik. Legérdekfeszítőbb gondolatsorát a vajdasági ma-

gyar irodalom „legterheltebb” metaforájának nevezett *azúr-képzet* és a *Hajnali részegség* képi világát összevető elemzése hozza létre. Vörösmarty Mihály *A vén cigány* című versének tragikuma és annak természete is érdeklődésének és vizsgálatának tárgyát képezik.

Az *Önértésváltozatok, identitástartapaszta* fontos könyve a vajdasági magyar irodalomtörténeti és kritikai gondolkodásnak. Egy szerteágazó megértés és sokrétű olvasói tapasztalat nyomán kialakuló kritikai attitűd eredménye.

FŐFAI RITA (1988) Szekszárd

FŐFAI RITA

Hegedűs Imre János: Székelyország

(Szerelmes földrajz)

Magyar Napló, 2015

„Mikrovilág vizsgálatára vállalkoztam elfogult rajongással, önmagam keresem a tájban: a gyermekkoromat, emlékeimet, hazámat” – Hegedűs Imre János legújabb, *Székelyország (Szerelmes földrajz)* című könyvének önreflexív mondata nemcsak kiválóan összefoglalja a mű tartalmát, hanem rámutat annak pozitívumaira is éppúgy, mint hibáira.

A műfaj Szabó Zoltántól eredeztethető, aki *Szerelmes földrajz* című könyvében mutatta be, hogy a hazához való viszonyban elsődleges szerepe van a földrajzi jellemzőknek. Kérdésfeltevései, újszerű elemzése az azt vizsgálták, miként válik az ország otthonná, a térképen körvonalazott terület szülőfölddé. A természet kötődésben betöltött szerepét, a megszokott környezet esztétikai felfedezésének fokozatait írók, költők alkotásaival segít megérteni. Hegedűs ezt a hagyományt folytatva – és húsz év emigráció fájó tapasztalatával – az utazás (vándorlás) toposzával vezeti körbe az olvasót Székelyföldön. Míg azonban Szabó a lelkesültség ellenére az elfogulatlanság, józanság keretein belül maradt, a *Székelyország* szerzője gyakran átlépi ezt a határt. A nyíltan vállalt elfogultságnak és márnornak pedig számos hátulütője is megmutatkozik.

A könyv esszékötet, amely külön fejezetekben tárgyalja a Székely Partiumot, Anyaszéket, Erdővidéket, Háromszéket, Csíkországot, Marosszéket, Aranyosszéket és a (barcasági, gyimesi, moldvai) csángókat. A Székelyhidegkúton született szerző az

első, Székely Partiumot bemutató részben számos fiatalkori emlékét is feleleveníti. Míg nosztalgiája itt néhol személyes, a többi fejezetben már inkább kollektív, mindegyik esetben egyformán törekszik azonban múlt és jelen összekapcsolására. A választott tájegység ismertetésén túl tehát a hagyományokat őrző közösség, a régi időkre emlékeztető környezet identitásformáló, napjainkra gyakorolt hatását is szem előtt tartja. Esszéi ezért nagy tudásanyagot mozgatva kitérnek a domborzatra, éghajlatra és növényvilágra, történelmi eseményekre, régészeti leletekre, épületekre, híres személyekre, szokásokra, népdalokra, mondákra. Maga a nyelv is, mint a nemzeti identitás egyik legfontosabb hordozója, gazdagon kimunkált: szemléletes hasonlatokkal, találó jelzőkkel, megkapó szóképekkel tarkított. Mindezt az ismertetést, felelevenítést jól követhetően, tagoltan valósítja meg, a felmerülő apró emlékképek, személyes megjegyzések, rácsodálkozások nem teszik katikussá a narrációt, inkább színesítik azt. A csapongást így elkerüli ugyan a szerző, a sok hasonló kategóriához tartozó, pár mondatos ismertetések azonban nem mindig vannak megfelelően összekötve, átvezetve, a szöveg gördülékenysége ezeken a helyeken sérül, és darabossá, szaggattottá válik.

A szenvedélyes, a legkisebb részletekért is lelkesedő hevület ugyanakkor sokat segít a hatalmas információmennyiség, a rengeteg élmény, leírás befogadásában. A mű talán legjobban sikerült esszéje

a *Székely Partium*, amely a leginkább megvalósítja szakszerűség és olvasmányosság összhangját, míg az utána következő részek már nem olyan kiegyenlítették. Hol az egyszerűsége törekvő, anekdotikus hangnem dominál, hol a tények, események tankönyvszerű felsorolása (szinte a rend kedvéért) és a köznyelvben kevésbé ismert kifejezések (*kantinéla, kolinda, invirtita*) kifejtetlensége váltakozik.

„mint a fészket rakni akaró fecskék” hasonlatát például túlszárnyalhatatlannak tartja. Vagy amikor arról ír, hogy a „Barna kislány, ha te tudnád, amit én” kezdetű népdal vetekszik Tatjana levelével, a *Portugál levelekkel* vagy a *Tosca* Levél-áriájával, akkor a kijelentés nagyságához és fontosságához képest elégtelen az a két rövid mondat, amelyet magyarázatként szán a szerző. Sikereesebbek

További ellentmondás olyan idegen eredetű szavak (*attak, fundál*) szerepeltetése, amelyek helyett magyar is alkalmazható, illetve ennek mintegy ellentpontjaként a narrációt modorossá tevő archaizmusok (*búvárló, mindenik*) gyakori használata is, amelyek megzavarják a stílust.

A felfokozott, rajongó életérzés minden mondatból sugárzik, amely gyakran túlzásokba hajlik. Ilyenek például azok az esetek, ahol már a bemutatott puszta tény vagy jelenség is ámulatba ejtő, az ezeket még tetőzni kívánó kommentárok viszont feleslegesek, mivel könnyen érzélgősségbe, túlcserdülő dicsőítésbe torkollnak. Nemegyszer azonban az értékítéletet, az elemzés alaposságát is megkérdőjelezhetővé teszik: minden Székelyföldről származó vagy ott megforduló híresség zseni, üstökös vagy fényes csillag, minden népi vagy műalkotás világszínvonalú, ha jobban megfigyeljük. Ezek az értékelések azonban inkább látszanak érzelmi, mint esztétikai megalapozottságúnak. A zseninek nevezett Petőfi Sándor szintén zseniálisnak tartott

azok az elemzések, amikor felvázolja a népdalok történelmi-szociológiai háttérét, vagy bemutatja, hogyan alakultak át az idők során.

A könyv talán legkényesebb részei azok, amikor a rajongó beszédmod didaktikusra vált, és a lelkiismeretre hatva fokozza tovább a patriotizmust. A „minden magyarul gondolkodó és érző”, „minden igaz magyarnak”, „szeretni a csángókat – tisztességünk fokmérője” és további hasonló megjegyzések kényszerítően, ítélezően hatnak. Pedig ebben az esetben is látunk szerencsésebb megoldást a könyvben: a csángók történetének, mentalitásának és kitartásának felvázolása például meggyőzőbben állítja őket példaképként a mai ember számára, mint a büntudatkeltéssel apelláló mondatok.

Az esszékötet lapjairól ugyanis kitűnik Székelyföld megihlető, ámulatba ejtő, egyedi és gazdag világa, amelynek nem lett volna szüksége az azt továbbfokozó túlzásokra, elfogult kijelentésekre, amelyek viszont többször rontanak a könyv színvonalán.

JUHÁSZ ATTILA

Mohai V. Lajos: A Bátyám hazavitte a halált

PRAE.HU, 2014

Számvetéskészítésre sokféle alkalom ösztönözheti az embert. A szépirodalmi alkotások tanúsága szerint hagyományosan a krisztusi életkor (Danténál az emberélet fele útja, a mai pszichológia szemével az életközépi válság) vagy a halál közeledése erősíti fel az erre való késztetést. A szépíró Mohai V. Lajos esetében viszont ez mintha állandó inspirációt jelentene, s folyamatosan sarkallná az alkotót, hogy a jelen jobb megértésének szándékával újrasméltassa, értelmezze addigi életének meghatározó momentu-

mait, s hogy az átlátás reményében bölcséletileg is tisztább jövő- és sorsképe lehessen. Szerzőnk legújabb prózakötete ismét bizonyítja, hogy több vonatkozásban is időszerűnek érezte a létállapot-összegzést. Indirekt módon – de mégiscsak az önbizonyosság pozíciójából – egyfajta alkotói beérés-beérkezés stádiumát szemlélteti, ám sokkal hangsúlyosabban és közvetlenebb kifejtéssel tárgyalja szűkebb pátriájához való viszonyának alakulását, valamint családjának történetét. Utóbbi két vonatkozásban a szám-

JUHÁSZ ATTILA (1961) Győr